

Independent and Extroverted Foreign Policy of Belarus and Tension with Russia during the Putin Era

Elaheh Koolaee¹

Professor, Regional Studies Department, Faculty of Law & Political Science,
University of Tehran

Saman Fazeli

Ph.D. International Relations, Department of International Relations,
Faculty of Law and Political Sciences, Allameh Tabatabaiee University
(Date received: 12 January 2020- Date approved: 22 December 2021)

Abstract

Introduction: Ever Since Putin rose to power in Russia, Belarus has pursued more independent foreign policy toward Russia's regionalism. Based on the two countries that had signed the Union Treaty in 1999, Russia called for Belarus to be more cooperative and integrative in economic, political, security, and institutional dimensions. But Belarus not only has not implemented many of the provisions of the Union State and refused Russia's multifaceted demands on more convergent policies within Eurasian institutions and has strived to expand relations with members of the European Union and other trans-regional powers. This issue has caused tensions between Russia and Belarus. Belarus has always been considered Russia's closest ally. Russia has had serious tensions with all of its neighbors since the collapse of the Soviet Union, but Belarus has been an exception and recognized as a pro-Russian state. Russia has long been the main and exclusive guarantor of Belarus' security and economy. In terms of trade, Russia has by far been Belarus' largest trading partner and on the cultural aspects, linguistic closeness and common religion, ethnicity, and history have been the reasons for Belarus' alignment with Russia. Tensions between the two countries have risen severely, especially since Putin. In terms of energy, Putin has put Belarus in a tight spot and has repeatedly cut off gas supplies to Belarus, which is dependent exclusively on Russian energy. On the other hand, Lukashenko has repeatedly condemned Russia and Putin with unprecedented and blunt statements. In addition, the government has begun significant cooperation with the European Union.

Research Question: what is the cause of the tensions between Russia and Belarus, especially during the Putin era?

¹ E-mail: ekolaee@ut.ac.ir (Corresponding author)

Research Hypothesis: Three factors of (a) rising tensions between Russia and world powers, (b) Belarus' independent approach to Russia, and (c) Belarus's tendency to cooperate with "outside powers" such as the European Union, has led Russia to push pressure on Belarus for more integration and this pressure has increased tensions between the two countries.

Methodology (and Theoretical Framework if there are): The theoretical framework of this research is based on Olaf Knudsen's analytical model, which is used to evaluate the relationships of small powers with opposing poles of global power. In this paper the research methodology for studying the hypothesis is explanatory. Data collection tools are libraries and internet resources.

Results and discussion: The factors that increase tensions between the two countries are the EU's Eastern Partnership strategy, the Ukraine crisis, Russia's forced regionalism, energy disputes, and the expansion of Belarus' relations US. The first concerns the Eastern Partnership strategy. The EU Eastern Partnership Strategy was adopted in 2009 for six Eastern European countries, including Belarus. Russia saw the strategy as a geopolitical conspiracy by the West and the European Union to weaken Russia. In this regard, Belarus has taken several measures, including the release of political prisoners, electoral law reform, lowering restrictions on NGOs, making laws to increase media freedom, increasing freedoms in the 2008 parliamentary elections, dialogue with political opponents, and allowing the sale of some from their newspapers, propaganda in favor of the European Union and inviting senior members of the EU. Lukashenko traveled to Western countries such as Italy in 2009 after 13 years, and then Berlusconi became the first high-ranking leader to visit Belarus in 14 years. The second is the Ukraine crisis, which has two important effects. First, Belarus resembles itself and Ukraine, thinking that Belarus might be Russia's next target. Second, since the Ukraine crisis and the annexation of Crimea to Russia, tensions between Russia and the European Union escalated unprecedentedly. As tensions between Russia and the West increased, Russia's pressure on Belarus to develop integration has increased. So the third is Russian regionalism. Russia's efforts to create a cohesive and integrated region have failed. Because of their collective memory, Russia's neighbors in Eurasia fear that Russia will violate their national sovereignty. Belarus is also one country that is very skeptical about Russia's regional goals. Russia has officially stated that Belarus' integration into Russia is possible and

desirable and that six Belarussian provinces could be added to 89 Russian regions.

The fourth is energy. Russia has repeatedly used energy tools to pursue political interests in Belarus. The first case was in 2002 and the last case was in January 2020. Belarus is heavily dependent on Russian oil and gas to meet its domestic needs and to generate revenue from the processing and sale of energy. In the most recent case, the cessation of energy exports to Belarus in 2020, Russia explicitly stated that sustainable re-export of energy to Belarus was conditional on Belarus complying with the provisions of the Union State Treaty. Belarus met with US officials such as Bolton and Pompeo in 2019 and 2020, and the United States delivered its first oil shipment to Belarus in May 2020, promising to supply energy to Belarus. Russia considers the presence of NATO and the United States in Eastern Europe to be the most important security problem, and strongly opposes the development of relations between Belarus and the United States

Conclusion: All of these factors have led to unprecedented tensions between Russia and Belarus. Despite the protests of the Belarusian people against Lukashenko in 2020 and 2021 and the escalation of tensions between Belarus and the European Union and the rapprochement of Belarus and Russia, tensions between the two countries have temporarily eased. However, it should be noted that the reason for the conflict between the two countries is fundamental and will continue with or without Lukashenko. Belarus seeks partnership and alliance but Russia seeks integration and unification. The threats of the European Union are limited to criticizing issues such as human rights. But Russia's threats go far beyond the disintegration of Belarus and the annexation of part of its territory to Russia, as in the case of Georgia and Ukraine, rather, Russia, as its politicians have repeatedly stated publicly and officially, claims to dominate the whole of the independent nation-state of Belarus, based on its specific interpretation of the Union State. So the realization of scenarios such as the Ukraine crisis over Belarus is not far-fetched.

Keywords

Russia, Belarus, foreign policy, European Union, regionalism, energy

سیاست خارجی مستقل و برون‌گرای روسیه سفید و تنش با روسیه در دوره پوتین

الهه کولایی*

استاد، گروه مطالعات منطقه‌ای، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران

سامان فاضلی

دانشجوی دکتری، روابط بین‌الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبایی

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۰/۲۲ - تاریخ تصویب: ۱۴۰۰/۱۰/۰۱)

چکیده

روسیه سفید همیشه نزدیک‌ترین متحد روسیه برآورد شده است. روسیه پس از فروپاشی اتحاد شوروی با همه همسایه‌های خود تنش‌های جدی و حتی جنگ داشته است، اما روسیه سفید در میان آن‌ها استثنا بوده است و همیشه به‌عنوان دولتی طرفدار روسیه شناخته می‌شد. روسیه سفید نه تنها در بسیاری از طرح‌ها و نهادهای منطقه‌ای روسیه شرکت کرده است، بلکه دو کشور در سال ۱۹۹۹ پیمان دولت متحد را امضا کردند تا بر اساس آن روسیه و روسیه سفید یکپارچه و تبدیل به یک کشور شوند. اما نه تنها این پیمان اجرایی نشد، بلکه اختلاف‌های دو کشور به تدریج افزایش یافت تا جایی که مقام‌های دو کشور با تندترین واژه‌ها یکدیگر را متهم کرده‌اند. بر این اساس این پرسش مطرح می‌شود که با وجود پیوندهای دو کشور و روابط گسترده فرهنگی، تاریخی، اقتصادی، سیاسی و امنیتی آن‌ها، علت تنش‌های پایدار روسیه و روسیه سفید به‌ویژه در دوره پوتین چیست؟ در این نوشتار با توجه به چارچوب مدل تحلیلی اولاف نودسن، نشان می‌دهیم که شدت یافتن تنش میان روسیه و قدرت‌های جهانی، رویکرد مستقل و گاه خصمانه روسیه سفید نسبت به روسیه و گرایش آن به همکاری با قدرت‌های بیرونی مانند اتحادیه اروپا، سبب افزایش فشارهای روسیه بر روسیه سفید برای همگرایی بیشتر و سپس تنش بین این دو کشور شده است. مؤلفه‌هایی مانند راهبرد مشارکت شرقی اتحادیه اروپا، بحران اوکراین، اختلاف‌های مربوط به انرژی، روس سنتیزی فرهنگی در روسیه سفید، منطقه‌گرایی اجباری روسیه و گسترش روابط روسیه سفید با سازمان‌ها و کشورهای غربی سبب افزایش تنش در میان دو کشور شده است.

واژگان اصلی

اتحادیه اروپا، انرژی، روسیه، روسیه سفید، منطقه‌گرایی.

مقدمه

در آغاز دهه ۱۹۹۰ که بیشتر جمهوری‌های عضو اتحاد شوروی به استقلال‌خواهی روی آورده بودند، در روسیه سفید جنبش استقلال‌خواهی جدی صورت نگرفت. حتی مردم این کشور در همه‌پرسی مارس ۱۹۹۱ از ادامه اتحاد شوروی حمایت کردند. پس از استقلال هم، اتحاد و همکاری روسیه سفید با روسیه تداوم یافت. در همه‌پرسی مه ۱۹۹۵ مردم به نزدیکی بیشتر به روسیه و پذیرفتن وضعیت برابر زبان روسی در روسیه سفید و در مجموع به «انتخاب اسلاوی»^۱ به معنای نزدیکی بیشتر با روسیه رأی دادند. الکساندر لوکاشنکو، افسر پیشین ارتش سرخ و کاگب که در ژوئیه ۱۹۹۴ به ریاست جمهوری رسید، همکاری‌های نزدیکی را با روسیه در پیش گرفت. این وضعیت در دوره یلتسین ادامه یافت. او با لوکاشنکو دوستی شخصی و صمیمی داشت. روسیه در سال‌های آغازین دهه ۱۹۹۰ دریافت که نمی‌تواند به امنیت منطقه پیرامونی‌اش بی‌تفاوت باشد. سند «مفهوم سیاست خارجی» سال ۱۹۹۳، «خارج نزدیک» را اولویت سیاست خارجی و حوزه منافع حیاتی روسیه به‌شمار آورد. آیین امنیتی سال ۱۹۹۳ روسیه، سرزمین‌های شوروی را «منطقه امنیت ملی» روسیه دانست و اعلام کرد که روسیه حق مداخله دیپلماتیک و نظامی در منطقه را دارد و در صورت لزوم می‌تواند همکاری و اتحاد کشورهای جداشده را با غرب از میان ببرد. اما هم‌سویی روسیه سفید با روسیه در دوره پوتین، که روسیه به مرور قدرتمندتر شد، در مسیر تغییر قرار گرفت. روسیه سفید سیاست منطقه‌گرایی روسیه را سبب ازدست‌رفتن حاکمیت و استقلال ملی این کشور می‌دانست. در نتیجه، لوکاشنکو کوشید با کشورها و نهادهای غربی بیشتر تعامل کند. چنانکه به توافق‌نامه مشارکت و همکاری اتحادیه اروپا پیوست.

بر این اساس این پرسش مطرح است که علت تنش‌های میان روسیه و روسیه سفید، به‌عنوان دو متحد نزدیک، در دوران پوتین چیست؟ در پاسخ، این فرضیه مطرح می‌شود که رویکرد مستقل روسیه سفید در سیاست خارجی و نزدیکی این کشور به قدرت‌های بیرونی، به‌ویژه اتحادیه اروپا، سبب تنش میان روسیه سفید و روسیه شده است. افزایش اختلاف‌های روسیه با اتحادیه اروپا و ناتو این تنش را شدت بخشیده است. همچنین در اینجا به این پرسش‌های فرعی پاسخ می‌دهیم: نقش تنش روسیه و قطب‌های جهانی قدرت در افزایش تنش‌های روسیه و روسیه سفید چیست؟ نقش رویکرد مستقلانه‌تر روسیه سفید و افزایش همکاری‌های روسیه و غرب در افزایش تنش‌های روسیه و روسیه سفید چیست؟ روش پژوهش در این نوشتار تبیینی است. ابزار گردآوری اطلاعات نیز منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی هستند. در این پژوهش ابتدا چارچوب نظری سیاست خارجی دولت‌های کوچک را بررسی

می‌کنیم. پس از توضیح کوتاهی در مورد پیشینه روابط روسیه و روسیه سفید، به اختلاف‌های اخیر روسیه با اتحادیه اروپا می‌پردازیم. سپس به رویکرد مستقلانه روسیه سفید در سیاست خارجی و در چارچوب آن به تلاش‌های این کشور برای گسترش روابط با قدرت‌های جهانی اشاره می‌کنیم. در پایان نیز به فشارهای روسیه برای همگرایی بیشتر این کشور و مقاومت روسیه سفید و در نتیجه، تنش‌های این دو کشور اشاره می‌کنیم.

پیشینه پژوهش

مارپلز^۱ (۲۰۰۸) در مقاله «آیا اتحاد روسیه و روسیه سفید منسوخ شده است؟» به بن‌بست‌ها و پیچیدگی‌های اتحاد روسیه و روسیه سفید می‌پردازد و معتقد است به دلیل هراس از هدف‌ها و نیت‌های پوتین، دولت روسیه سفید بر آن است که روسیه به دنبال دست‌نشانده کردن و انحلال حاکمیت این کشور است و شخص لوکاشنکو معتقد است هدف پوتین از همکاری دو کشور تبدیل روسیه سفید به یک چچن جدید است و این مسئله مانع اصلی ایجاد دولت متحد است. مارتینسن^۲ (۲۰۰۲) در مقاله «تسخیر روسیه سفید توسط روسیه» می‌نویسد: روسیه حوزه دفاعی و امنیتی روسیه سفید را به طور کامل در اختیار خود گرفته است و از طریق ابزارهای اقتصادی و توافق دولت متحد در صدد است اقتصاد و حاکمیت روسیه سفید را هم در چنگ خود قرار دهد اما روسیه سفید چیزی فراتر از حمایت‌های امنیتی و اقتصادی روسیه را نمی‌خواهد. روسیه سفید تنها به دنبال تداوم دریافت یارانه‌های اقتصادی و حمایت نظامی است اما روسیه این وضعیت را نمی‌پسندد و به دنبال آن است که حمایت‌های خود را مشروط به ادغام دو کشور کند. مانیف^۳ و همکاران (۲۰۱۱) در مقاله «روسیه سفید لوکاشنکو بیشتر یک دولت است تا ملت» گرایش‌های هویتی و اجتماعی در روسیه سفید را بررسی می‌کنند و نشان می‌دهند که در سال‌های اخیر مردم روسیه سفید به دنبال کسب هویت مستقل فرهنگی و زبانی از روسیه بوده و همزمان به همکاری بیشتر با اروپای غربی علاقه‌مند شده‌اند.

روتمن و ورمیوا^۴ (۲۰۱۱) در مقاله «روسیه سفید در زمینه سیاست همسایگی: بین اتحادیه اروپا و روسیه» موقعیت ژئوپلیتیکی روسیه سفید را بین دو قطب قدرت جهانی یعنی روسیه و اروپای غربی بررسی می‌کنند. نویسندگان نشان می‌دهند که روسیه سفید همواره در صدد اتخاذ سیاستی چندجانبه و متوازن در قبال روسیه و اتحادیه اروپا بوده است و نیازی و الزامی به انحلال هویت و حاکمیت خود در روسیه یا اروپا ندیده است. هرچند فشارهای دو قطب

-
1. Marples
 2. Martinsen
 3. Manaev
 4. Rotman and Veremeeva

قدرت مذکور روسیه سفید را در پیشبرد سیاست متوازن و متعادل با مشکل مواجه کرده است. ویرا و واسیلیان^۱ (۲۰۱۸) در مقاله «ارمنستان و روسیه سفید: گرفتار میان شرط‌های اتحادیه اروپا و روسیه» شرط‌های اتحادیه اروپا و روسیه را در قالب برنامه‌های مشارکت شرقی و اتحادیه اقتصادی اوراسیا برای دو کشور ارمنستان و روسیه سفید بررسی می‌کنند و نشان می‌دهند که دو کشور برای کسب مزایای همکاری با هر طرف و همزمان کاهش فشارهای طرف دیگر چه تلاش‌های پیچیده‌ای کرده‌اند. ویرا (۲۰۱۴) در مقاله «اتحاد سیاسی - نظامی روسیه و روسیه سفید: ارزیابی دوباره‌ای از نقش ناتو و اتحادیه اروپا در پرتو معمای امنیتی فراتلانتیکی» می‌نویسد: روسیه سفید درصدد است تا با استفاده از کارت ناتو و اتحادیه اروپا از روسیه امتیازاتی بگیرد و اختلافات بین روسیه و روسیه سفید نشان می‌دهد که روابط دو کشور عاری از چالش‌های اساسی نیست. در مجموع با وجود اینکه پژوهش‌های مذکور تا اندازه‌ای به دلایل تنش‌های روسیه و روسیه سفید پرداخته‌اند اما هیچ یک در چارچوبی جامع و با در نظر گرفتن عوامل داخلی روسیه سفید، روابط دو جانبه روسیه سفید و روسیه و همچنین نقش تنش‌های قطب‌های قدرت جهانی با روسیه، به بررسی موضوع نپرداخته‌اند و نوشته حاضر درصدد پرکردن کاستی مذکور است.

چارچوب نظری؛ سیاست خارجی دولت‌های کوچک

اندیشمندان روابط بین‌الملل تلاش اندکی برای نظریه‌پردازی و مفهوم‌سازی سیاست خارجی دولت‌های کوچک انجام داده‌اند. واقع‌گرایان پیشگام این موضوع هستند. از این دیدگاه وارد کردن قدرت‌های کوچک به عنوان متغیری برای فهم سیاست بین‌الملل، متغیری نامربوط و بی‌اهمیت است و تنها موضوع مهم توزیع توانمندی‌های نسبی میان قدرت‌های بزرگ است. در نظریه واقع‌گرایان، دولت‌های کوچک قدرت تعیین‌کنندگی و تأثیرگذاری ندارند. آن‌ها تنها از محیط تأثیر می‌پذیرند و تأثیرهای مقطعی برخی از آن‌ها که موقعیت راهبردی دارند، به دلیل رقابت قدرت‌های بزرگ بر سر آن‌ها است. این دولت‌ها یا باید بی‌طرفی دنبال کنند یا با یکی از قدرت‌های بزرگ وارد اتحاد شوند، در غیر این صورت، امنیت آن‌ها به خطر می‌افتد. در سال‌های اخیر کسانی چون لی موسانگ^۲ (۲۰۰۴)، مگنت و نیکلایدیس^۳ (۲۰۰۵)، پیس^۴ (۲۰۰۲)، آرکر و نیوجنت^۵ (۲۰۰۶)، گوتسچل^۶ (۱۹۹۸) و اولاف نودسن^۱ (۲۰۰۲) به بررسی سیاست خارجی دولت‌های کوچک روی آورده‌اند (Thorhallsson and Steinsson, 2017).

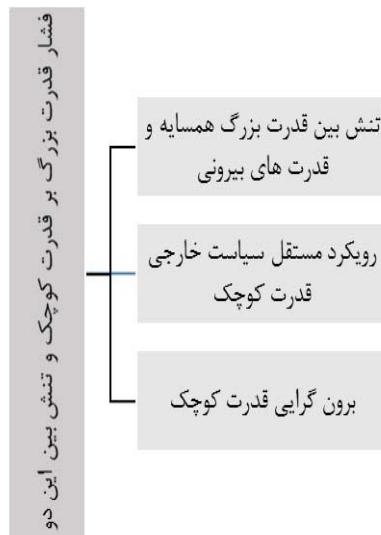
1. Vieira and Vasilyan
2. Moosung
3. Magonette and Nikolaidis
4. Pace
5. Archer and Nugent
6. Goetschel

در مورد ویژگی‌های عمومی سیاست خارجی دولت‌های کوچک این موارد مطرح می‌شود: گرایش به حضور فعال در سازمان‌های بین‌المللی، دفاع فعالانه از حقوق بین‌الملل سنتی، موافقت یا مخالفت با سیاست‌های دیگران و نه ابداع^۲ آن‌ها، مخالفت با استفاده از زور در امور خارجی، تمرکز بیشتر بر همسایگان و نه مسائل بین‌المللی و طرفداری از حفظ وضع موجود (Kassimeris, 2009: 89-92). الگوی رفتاری مهم قابل تشخیص در رفتار سیاست خارجی بیشتر دولت‌های کوچک این است که اگر دولت کوچکی پیوندهای تاریخی، قومی، مذهبی بیشتری با یک قدرت بزرگ‌تر همسایه داشته باشد، این موضع می‌تواند به واگرایی بیشتر نیز منجر شود. مفروض ما در این پژوهش، اهمیت سیاست خارجی دولت‌های کوچک در مورد مسائل امنیتی و بحران‌های سیاست جهانی است. این‌گونه نیست که دولت‌های کوچک سیاست خارجی نداشته باشند و سیاست خارجی آن‌ها را فقط عوامل بیرونی و قدرت‌های بزرگ تعیین کنند. دولت‌های کوچک نیز مانند قدرت‌های بزرگ مجموعه‌ای از هدف‌ها و منافع دارند که با ابزارهای در اختیارشان آن‌ها را در محیط خارجی دنبال می‌کنند (Elman, 1995: 171-173).

با هدف عملی کردن بحث‌های نظری در مورد سیاست خارجی دولت‌ها و به‌ویژه برای تبیین سیاست خارجی روسیه سفید از مدلی استفاده می‌کنیم که اولاف نودسن در سال ۱۹۸۸ برای تبیین روابط قدرت‌های بزرگ و همسایگان کوچکشان طرح کرده است. هدف از به‌کارگیری این مدل، تبیین مناقشه‌های گاه‌وبیگاه قدرت‌های بزرگ با کشورهای همسایه‌شان است. این مدل به دنبال توضیح نوع رفتار دو کشور همسایه‌ای است که در منابع قدرت با یکدیگر اختلاف بسیاری دارند. سه متغیر مستقل این مدل، نخست، افزایش تنش میان قدرت بزرگ همسایه و قدرت‌های بزرگ بیرونی، دوم، رویکرد مستقل سیاست خارجی قدرت کوچک و سوم، افزایش برون‌گرایی سیاست خارجی قدرت کوچک است که پیامد آن نیز تنش میان دولت کوچک و همسایه بزرگ است (Knudsen, 1988: 112-120).

1. Olav Knudsen
2. Initiate

نمودار ۱: مدل نودسن

Source: Knudsen, 1988: 114.

پیشینه روابط روسیه و روسیه سفید

روسیه سفید در ۲۷ ژوئیه ۱۹۹۰ استقلال خود را اعلام کرد. این کشور در نوامبر ۱۹۹۲ قرارداد تجارت آزاد را با روسیه امضا کرد. در سال ۱۹۹۶ دو کشور قراردادی در مورد استفاده مشترک از روبل امضا کردند که عملی نشد. در ژانویه ۱۹۹۵ آن‌ها برای ایجاد اتحادیه گمرکی موافقت کردند و در فوریه همان سال «پیمان دوستی، مشارکت و همکاری»^۱ در میان دو کشور امضا شد. در سال ۱۹۹۶ نیز جامعه روسیه-روسیه سفید^۲ ایجاد شد (Marples, 2008: 26). در حوزه نظامی ابتدا پیمان تجاوز نکردن و مشاوره، سپس یک پیمان دفاعی کامل در میان دو طرف امضا شد. در مورد تأسیسات نظامی و دسترسی روسیه به تجهیزات موشکی روسیه سفید توافقی صورت گرفت. گشت هوایی مشترک نیز در سال ۱۹۹۶ ایجاد شد. در سال ۲۰۰۱ آیین نظامی مشترک^۳ که شورای عالی دولت متحد^۴ منتشر شد، مبنای همکاری دو کشور قرار گرفت (Vieira, 2014: 560).

در ۸ دسامبر ۱۹۹۹ پیمان ایجاد دولت متحد بین روسیه و روسیه سفید^۵ امضا شد. براساس این پیمان، اقتدار عالی متعلق به شورای عالی دولتی خواهد بود که متشکل از سران دولت‌ها و مجلس‌های هر دو کشور است. پارلمان آن نیز دو مجلسی، متشکل از مجلس متحد و مجلس

1. Treaty of Friendship, Partnership, and Cooperation
2. Russia-Belarus Community
3. Joint Military Doctrine
4. Supreme Council of the Union State
5. Treaty on the Creation of a Union State of Belarus and Russia.

نمایندگان خواهد بود. شورای وزیران که متشکل از برخی وزیران دو کشور است ارکان اجرایی دولت متحد به‌شمار می‌آید. دولت متحد همچنین باید پول، قانون، ارتش، پرچم و سرود مشترک نیز داشته باشد (Zulys, 2005: 150-152). در حوزه اقتصادی نیز روابط تجاری بسیار نزدیکی بین روسیه سفید و روسیه وجود دارد. روسیه سفید همراه با گرجستان بیشترین سهم را از تجارت داخلی کشورهای مستقل هم‌سود دارد. روسیه بزرگ‌ترین شریک تجاری روسیه سفید است و حدود ۵۰ درصد تجارت خارجی روسیه سفید با این کشور است (Shuburovich, 2016: 502). بنا بر میراث شوروی، روسیه سفید به‌نوعی کارگاه اتحاد شوروی شناخته می‌شد که زیرساخت‌های اقتصادی قوی‌تری در مقایسه با دیگر اعضای پیشین اتحاد داشت. این کشور در دوره شوروی «کارخانه مونتاژ»^۱ کشور شوراها شناخته می‌شد. در دهه ۱۹۸۰ حدود ۹۰ درصد کامیون‌ها، تراکتورها و ماشین‌آلات در روسیه سفید تولید می‌شد. روسیه سفید در سال ۱۹۹۱ بر اساس شاخص توسعه انسانی در میان ۱۷۴ کشور رتبه چهارم را داشت که برای یکی از اعضای اتحاد شوروی رتبه خوبی محسوب می‌شد (Rotman and Veremeeva, 2011: 76-77). روسیه سفید اولین کشور جداشده از شوروی بود که در سال ۲۰۰۱ به سطح تولید صنعتی و کشاورزی سال ۱۹۹۰ رسید (Koolae, 2015: 306).

در حوزه فرهنگی نیز پیوندهای دو کشور بسیار محکم است. ۵۴ درصد مردم روسیه سفید بستگانی در روسیه دارند. ۸۰ درصد مردم روسیه سفید به روسیه سفر کرده‌اند. مذهب و قومیت مشترک، نزدیکی زبانی و درهم‌تنیدگی تاریخی از علت‌های نزدیکی فرهنگی دو کشور است. در پژوهش کیفی که از مردم مینسک و برست انجام شد، یکی از مصاحبه‌شوندگان می‌گوید «اگر می‌خواهید شوروی را به یاد آورید، به روسیه سفید بیاید». شخص دیگری می‌گوید «ما هنوز یک کشور شوروی هستیم، بسیاری از قوانین ما متعلق به آن دوره هستند. به نظر می‌رسد بیشتر مطابق قوانین شوروی زندگی می‌کنیم تا قوانین اروپایی» (White and Others, 2014: 3-9).

تنش میان قدرت بزرگ همسایه و قدرت‌های بزرگ بیرونی

تنش بین روسیه و ناتو موضوع جدیدی نیست. یکی از دلیل‌های افزایش مناقشه‌های دو طرف، گسترش ناتو به شرق اروپا است. اما موضوع مهم تنش‌های روسیه و اتحادیه اروپا است. روابط اتحادیه اروپا و روسیه را می‌توان به سه دوره تقسیم کرد: سال‌های ۱۹۹۲ تا ۲۰۰۳ دوره همکاری نامتقارن^۲، سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۳ رقابت عمل‌گرایانه^۳ و سال ۲۰۱۳ به بعد دوره

1. Assembly plant
2. Asymmetrical cooperation
3. Pragmatic competition

مناقشه.^۱ در دوره اول روابط دو کشور بیشتر نمایانگر هدف‌های اتحادیه اروپا بود. اتحادیه می‌خواست قواعد و هنجارهای مطلوب خود را به کشورهای شرق اروپا و حتی روسیه «صادر» کند. این روابط بر مبنای «موافقت‌نامه مشارکت و همکاری»^۲ بود که در سال ۱۹۹۴ امضا شده بود. این روابط در ابتدای دهه ۱۹۹۰ را «ماه عسل» خوانده‌اند (Casier, 2016: 381-382). سال ۲۰۰۴، نقطه عطفی در روابط روسیه و اتحادیه اروپا محسوب می‌شود. دو رویداد مهم رخ داد: رویداد اول، مرحله جدید گسترش اتحادیه اروپا بود. چک، مجارستان و لهستان و سه کشور هم‌مرز روسیه یعنی لتونی، لیتوانی و استونی که بخشی از اتحاد شوروی بودند در سال ۲۰۰۴ به عضویت اتحادیه اروپا درآمدند. رویداد دوم، انقلاب‌های رنگی بود. در این دو رویداد از نظر روسیه تلاش‌های گسترده اروپا برای تضعیف راهبردی روسیه و محدود کردن نفوذ ژئوپلیتیکی این کشور در شرق اروپا آشکار بود.

روسیه در دوره دوم تصمیم گرفت به‌جای پیروی از قواعدی که اتحادیه اروپا بر آن تحمیل می‌کرد، خود را به‌عنوان شریکی برابر ببیند. روسیه در این دوره عضویت در سیاست همسایگی اروپا^۳ را نپذیرفت. روسیه که از نظر وسعت، پنج برابر اتحادیه اروپا است، نمی‌خواست به‌عنوان یکی از همسایه‌های اتحادیه اروپا، در کنار کشورهایی مانند اوکراین و مولداوی قرار بگیرد (Casier, 2016: 383). اتحادیه اروپا در سال ۲۰۰۸ نسبت به حمله نظامی روسیه در گرجستان واکنش سختی نشان داد. والدنر^۴، کمیسر امور خارجی گفته بود اتحادیه اروپا نمی‌تواند با رویکرد جدید سیاست خارجی روسیه موافق باشد که شامل زنده‌کردن حوزه نفوذ می‌شود و روابط اتحادیه اروپا باید بازنگری شود (Dias, 2013: 260-266).

دوره سوم به بحران اوکراین و رویدادهای پس از آن مربوط است که در زمان بی‌سابقه‌ترین تنش‌ها میان روسیه و اتحادیه اروپا پس از جنگ سرد بروز کرد (Attar and Tajmiri, 2020: 406). در این دوران نه تنها دیگر نشانی از هم‌سویی‌های دو کشور در برابر یک‌جانبه‌گرایی‌های آمریکا مانند هم‌سویی آن‌ها در جریان حمله آمریکا به عراق (سال ۲۰۰۳) باقی نمانده است، بلکه تعارض‌های به‌وجود آمده سبب شده است اروپایی‌ها بیشتر به کمک‌های آمریکا و ناتو روی بیاورند. یکی از مهم‌ترین علت‌های تنش نیز راهبردهای منطقه‌گرایی و نیز سیاست‌های روسیه و اتحادیه اروپا در برابر همسایگان مشترک است. اوج این اختلاف را در بحران اوکراین در سال ۲۰۱۴ می‌بینیم. در مورد اختلاف‌های روسیه و اتحادیه اروپا عبارت «سیب‌های دلخوری»^۵ را به کار برده‌اند که نشان می‌دهد، علت بنیادین

1. Conflict
2. Partnership and Cooperation Agreement
3. European Neighbourhood Policy
4. Waldner
5. Apples of discords

اختلاف‌های روسیه و اتحادیه اروپا، همسایگان مشترک آن دو هستند. زیرا روسیه و اتحادیه اروپا دو مسیر متضاد «یا این یا آن» را در برابر کشورهای یادشده گذاشته‌اند که انتخاب هر طرف، به معنای محرومیت‌ها و فشارهای فراوان طرف دیگر است (Izotov, 2019: 212).

رویکرد مستقل سیاست خارجی دولت کوچک

روسیه سفید از آغاز دوره پوتین در رویدادها و بحران‌های مهم بین‌المللی روش مستقل‌تری نسبت به روسیه دنبال کرده است. این کشور در جنگ روسیه و چین در سال ۱۹۹۹ از روسیه حمایت نکرد. لوکاشنکو در «جنگ جهانی علیه ترور» با وجود مخالفت روسیه، از حمله آمریکا به عراق حمایت کرد. سپس ایده استفاده دو کشور از روبل روسیه به‌عنوان پول مشترک را کنار گذاشت. لوکاشنکو معتقد بود روسیه از پول مشترک برای کنترل این کشور استفاده خواهد کرد. او بسیاری از رسانه‌های روسیه را در روسیه سفید ممنوع کرد. همچنین رهبران روسیه سفید از شرکت در نشست سران سازمان پیمان امنیت جمعی در سال ۲۰۰۹ خودداری کردند. او در اقدامی نمادین قربان‌بیک باقی‌اف، رئیس‌جمهور قرقیزستان را پناه داد که پس از شورش طرفداران روسیه از کشورش فرار کرده بود (Eurasianet, 2015). در اوت ۲۰۰۸ روسیه از روسیه سفید خواست تا استقلال استان خودمختار اوستیای جنوبی و جمهوری خودمختار آبخازیا را به رسمیت بشناسد. اما روسیه سفید هم‌سو با غرب، این مناطق را به رسمیت نشناخت. روسیه در ازای این شناسایی وامی پیشنهاد کرد که با مخالفت روسیه سفید روبه‌رو شد. لوکاشنکو گفت روسیه دو میلیارد دلار به ما پیشنهاد کرده است، اما موضع دولت روسیه سفید فروشی نیست (Vieira, 2014: 568-580).

در حوزه فرهنگی و جامعه مدنی نیز به‌نظر می‌رسد روسیه سفید از انحلال کلی در روسیه می‌ترسد و تمایل دارد هم‌زمان با داشتن روابط خوب با روسیه، استقلال فرهنگی و سیاسی خود را حفظ کند. چنان‌که یکی از شهروندان روسیه سفید می‌گوید: روسیه «همیشه ما را به‌عنوان یک استان می‌خواهد، نه به‌عنوان شریکی مساوی». حتی گاه نشانه‌هایی از ترس از امپریالیسم روسی نیز دیده می‌شود. چراکه روسیه «گردآورنده سرزمین‌ها»^۱ شناخته می‌شود و «هدف‌های امپریالیستی دوره تزارها، شوروی و اینک، به‌طور یکسان وجود دارد». بیشتر مردم روسیه سفید موافق الگویی نیستند که به‌وسیله پوتین برای همگرایی بیشتر دو کشور در حوزه‌های مختلف پیشنهاد شده است. الگویی که پوتین در سال ۲۰۱۱ برای چندمین بار تکرار کرد که اتحاد از نوع دوران شوروی روسیه و روسیه سفید، بسیار مطلوب است (White and Others 2014: 19). دولت لوکاشنکو به‌شدت برای «روس‌زدایی» کشورش تلاش کرده است.

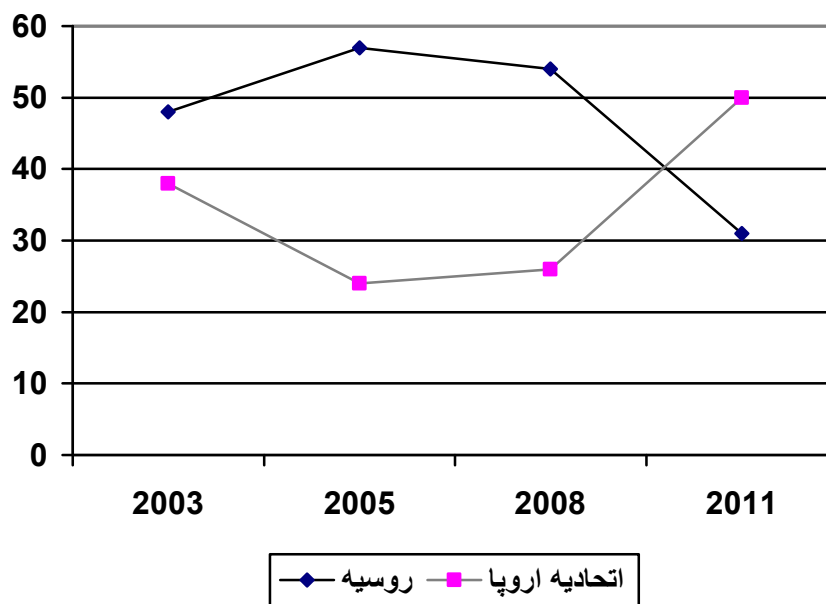
1. Gatherer of lands

لوکاشنکو دیگر در سخنرانی‌های عمومی از زبان روسی استفاده نمی‌کند. تلویزیون دولتی روسیه سفید نیز در گزارشی در مورد روس‌زدایی دولت گفت هدف از این کار به‌طور ویژه زنده‌کردن زبان روسیه سفیدی در برابر زبان روسی است. در حوزه تاریخ‌نگاری نیز از دهه ۱۹۹۰ تلاش‌های گسترده‌ای برای جداکردن پیشینه روسیه سفید از روسیه و گنجانیدن روسیه سفید در تمدن اروپایی انجام شد (Cheskin, 2018: 15-16).

برون‌گرایی دولت کوچک

برون‌گرایی روسیه سفید به معنای تلاش برای گسترش روابط با کشورها و سازمان‌های خارج «فضای پسا شوروی» است. با استفاده از تقسیم‌بندی هانتینگتون می‌توان گفت روسیه سفید نیز مانند اوکراین در شمار «کشورهای ترک‌خورده»^۱ محسوب می‌شود که شمار زیادی از مردم دو طرف خط، به تمدن‌های بزرگ و متفاوت تعلق دارند. به نظر هانتینگتون خط و مرز فرهنگی اروپا که تمدن غربی را از دو تمدن اسلاو ارتدوکس و اسلام جدا می‌کند، از فنلاند در شمال تا اسلونی و کرواسی در جنوب کشیده شده است. این خط از چند کشور، از جمله روسیه سفید و اوکراین کشیده شده است که این دو را به دو بخش شرقی و غربی تبدیل کرده است (Karacsonyi and Others, 2014: 100). روسیه سفید در سال‌های اخیر بیشتر به سوی اروپا گرایش پیدا کرده است. البته توجه به «انتخاب غربی»، به پیشینه تاریخی حکومت لهستان بر روسیه سفید نیز برمی‌گردد (Koolae, 2019: 238). در نظرسنجی‌ها در مدت ۱۷ سال (۱۹۹۳ تا ۲۰۱۱) مشخص شده است، شمار کسانی که طرفدار بازگشت شوروی هستند به نصف کاهش یافته است و کسانی که مخالف بازگشت شوروی هستند، سه برابر شده‌اند. نظرسنجی‌ها از مردم روسیه سفید نشان می‌دهد در سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۱ کسانی که موافق پیوستن به اتحادیه اروپا بوده‌اند، از ۳۸ درصد به ۵۰ درصد افزایش یافته‌اند، ولی در همین دوره طرفداران یکپارچه‌سازی روسیه سفید در روسیه از ۴۹ درصد به ۳۱ درصد کاهش پیدا کرده است که در نمودار ۲ نشان داده شده است (Manaeu and Others, 2011: 105).

نمودار ۲: نظرسنجی از مردم روسیه سفید (۲۰۰۳ تا ۲۰۱۱): کدام یک را انتخاب می کنید؟
 یکپارچه شدن در روسیه یا پیوستن به اتحادیه اروپا؟ (پاسخها به درصد)

Source: Manaev and Others, 2011: 105.

روسیه سفید در جهت برون‌گرایی بیشتر، به دنبال تعمیق همکاری با اتحادیه اروپا است. اقدام‌های روسیه سفید در این نمونه‌ها بوده است: آزادی زندانیان سیاسی، اصلاحات قانون انتخابات، قانون آزادی بیشتر برای رسانه‌ها، کمتر کردن محدودیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد، آزادی‌های هرچند محدود در انتخابات مجلس سال ۲۰۰۸، تعامل با مخالفان سیاسی و اجازه فروش برخی از روزنامه‌های آنان، تبلیغات هم‌سو با اتحادیه اروپا و دعوت از اعضای بلندپایه این سازمان. در حوزه اقتصادی نیز اصلاحات مورد نظر اتحادیه اروپا برای هم‌سو کردن اقتصاد روسیه سفید با معیارهای بازار آزاد انجام شد. این در حالی است که لوکاشنکو، کمونیست پیشین، بسیار با اقتصاد سرمایه‌داری مخالف بود و در میانه دهه ۱۹۹۰ در پاسخ به مخالفان نزدیکی اقتصادی روسیه سفید به روسیه می‌گفت «اقتصاد بازار آزاد غربی مناسب اسلاوها نیست» (Martinsen, 2002: 403).

روسیه سفید در زمینه تعامل بیشتر اقتصادی و کاهش وابستگی به روسیه نیز اقدام‌هایی را انجام داده است. او در مورد استفاده کشورش از روبل روسیه گفت بیشتر دوست دارد روسیه

سفید «مانند کشورهایمانند آلمان و سوئیس باشد و از مشورت‌های برلین استفاده کند» (Marples, 2008: 32). انتقادهای تند اتحادیه اروپا از روسیه سفید، به صحبت‌های معتدل در تشویق روسیه سفید به مردم‌سالاری منجر شده است. همچنین اتحادیه اروپا ممنوعیت مسافرت مقام‌های بلندپایه از روسیه سفید را برداشته است. در سال ۲۰۰۸ اتحادیه اروپا در روسیه سفید دفتر نمایندگی باز کرد که نشانه مهمی از بهبود در روابط دو طرف بود (Rotman and Veremeeva, 2011: 82-83). لوکاشنکو در سال ۲۰۰۹ پس از ۱۳ سال به کشورهای غربی مانند ایتالیا سفر کرد. پس از آن نیز برلوسکونی پس از ۱۴ سال، اولین مقام بلندپایه‌ای بود که به روسیه سفید سفر کرد. نماینده عالی سیاست امنیتی و خارجی مشترک اتحادیه اروپا نیز در این دوره به روسیه سفید سفر کرد. این در حالی بود که اتحادیه اروپا در سال ۲۰۰۶ حتی حساب‌های شخصی خود لوکاشنکو و نیز مقام‌های بلندپایه روسیه سفید را در اروپا بست و سفر آن‌ها به اروپا را ممنوع کرد. لوکاشنکو در سخنرانی سالانه خود در سال ۲۰۱۱ گفت روسیه سفید «جایگاه خود را در اروپا دارد که با ضرورت همکاری متوازن بین دو مرکز قدرت تعریف می‌شود» (White and Others, 2014: 4-5). بنابراین سیاست خارجی روسیه سفید که پیش از این مبتنی بر بازدارندگی اتحادیه اروپا با توسل به متحد راهبردی خود یعنی روسیه بود، به سوی ایجاد توازن بین روسیه و اتحادیه اروپا رفت.

فشار قدرت بزرگ بر قدرت کوچک و تنش میان آن‌ها

هم‌زمان با پیدایش نشانه‌های رویکرد مستقل‌تر روسیه سفید در مسائل بین‌المللی و روی آوردن این کشور به همکاری با قدرت‌های دیگر، روسیه نیز پیوسته بر روسیه سفید فشار می‌آورد تا این رویه را تغییر دهد و به همگرایی بیشتر در چارچوب نهادها و ترتیبات اقتصادی و امنیتی اوراسیایی روی آورد. در ادامه به محورهای تنش دو کشور اشاره می‌کنیم:

۱. مشارکت شرقی

راهبرد مشارکت شرقی، پیشنهاد اتحادیه اروپا به شش کشور ارمنستان، روسیه سفید، اوکراین، مولداوی، گرجستان و جمهوری آذربایجان برای همکاری و همگرایی بیشتر بود که در سال ۲۰۰۹ آغاز به کار کرد. از این شش کشور، دو کشور ارمنستان و روسیه سفید بخشی از «اتحادیه اقتصادی اوراسیایی» هستند و شباهت و روابط زیادی با روسیه دارند. از این‌رو گنجاندن این دو کشور در این راهبرد، بسیاری از پژوهشگران را متوجه ابعاد ژئوپلیتیکی این راهبرد کرد. راهبرد اتحادیه اروپا از نظر روسیه بسیار تهاجمی برآورد می‌شود، زیرا این اتحادیه نه تنها به دنبال ورود به «حوزه نفوذ» روسیه و جلوگیری از ورود کشورهای پساشوروی به طرح‌های منطقه‌گرایی روسیه شده است، بلکه می‌خواهد کشورهایمانند ارمنستان و روسیه

سفید را خارج کند که هم‌اکنون وارد طرح‌های روس‌محور اوراسیاگرایانه شده‌اند (Vieira, 2018: 4-5).

روسیه بر این باور است که اتحادیه اروپا با این طرح می‌خواهد باج بگیرد. برای نمونه، مقام‌های روسی گفته‌اند اتحادیه اروپا تهدید کرده است که اگر روسیه سفید پیوسته‌سازی آبخازیا و اوستیای جنوبی به روسیه را به رسمیت بشناسد، این کشور را تنبیه خواهد کرد. لاوروف در این رابطه گفت «آیا این پیشبرد دمکراسی است یا باج‌گیری». کاراگانوف^۱ رئیس شورای سیاست خارجی و دفاعی و مشاور پوتین، اروپا را به رهاکردن سیاست وستفالیایی و «تجاوز سیستمی به حوزه منافع حیاتی روسیه» متهم کرد. لاوروف نیز این طرح را تلاش اتحادیه اروپا برای گسترش نفوذ نامید. در واقع از نظر مقام‌های روسیه این طرح در مسیر تبدیل روسیه به یک «دژ محاصره شده» است (Casier, 2016: 386-387). روسیه از سال ۲۰۱۵ اتحادیه اقتصادی اوراسیایی^۲ را راه‌اندازی کرد. همکاری‌های روسیه سفید با اتحادیه اروپا و در چارچوب مشارکت شرقی از دلایل مهم روسیه برای افزایش فشار بر روسیه سفید است.

۲. بحران اوکراین

روسیه در فوریه ۲۰۱۴ در کریمه اوکراین مداخله نظامی کرد و در مارس این سال پس از برگزاری یک همه‌پرسی این شبه‌جزیره را به کشور خود پیوسته ساخت. اتحادیه اروپا «پیوسته‌سازی غیرقانونی کریمه» و تجاوز نیروهای مسلح روسیه به اوکراین را به شدت محکوم کرد. اتحادیه اروپا در مورد نوع رفتار با روسیه به ویژه در جریان بحران اوکراین به طور کامل وحدت نظر پیدا کرد (Raik, 2016: 282). در پاسخ به مسئله کریمه، اتحادیه اروپا در مارس ۲۰۱۳ تحریم‌هایی علیه روسیه وضع و گفت‌وگوها با روسیه را تعلیق کرد. در ژوئن ۲۰۱۴ همه فعالیت‌های تجاری شرکت‌های اتحادیه اروپا در روسیه لغو شد. روسیه هم مقابله به مثل کرد، با اقدام‌هایی مانند تحریم بخش کشاورزی اتحادیه اروپا، مصادره برخی اموال اعضای اتحادیه و افزایش قیمت گاز (Romanova, 2016: 1-2). تفسیر روسیه از بحران اوکراین این بود که اتحادیه اروپا شروع و مدیریت بحران را برعهده داشته است. لاوروف در این زمینه گفته بود که «بروکسل به اوکراین گفت بین غرب و روسیه یکی را انتخاب کن» و «کی‌یف مجبور شد موافقت‌نامه پیوند را با اتحادیه اروپا امضا کند». در واقع روسیه اعتراض اوکراینی‌ها علیه یانوکویچ را «صحنه‌سازی»^۳ اروپا می‌دانست (Casier, 2016: 388-289). این بحران انباشتی از

1. Karaganov
2. Eurasian Economic Union
3. Staging

بی‌اعتمادی و نارضایتی را در روابط روسیه با اروپا نشان داد (Valizadeh and Alizadeh, 2019: 518).

تأثیر بحران اوکراین که لوکاشنکو آن را «پیشینه بد» خواند، بر روابط روسیه و روسیه سفید بسیار منفی بود. روسیه سال‌ها با ارائه یارانه‌های انرژی به روسیه سفید به دنبال وفاداری ژئوپلیتیکی این کشور بود. با بحران اوکراین، روسیه پی برد که در دستیابی به این هدف خود ناکام بوده است. در بحران کریمه روسیه سفید سرسختانه در برابر روسیه ایستاد. روسیه سفید نه تنها این پیوستن را نپذیرفت، بلکه اعلام کرد هرگونه تجاوز روسیه به روسیه سفید با مقاومت و پاسخ سرسختانه آن روبه‌رو خواهد شد. پس از آن نیز برنامه تأسیس پایگاه هوایی روسیه در مرز غربی روسیه سفید را متوقف کرد (Ramani, 2016). لوکاشنکو در مصاحبه‌ای در سال ۲۰۱۵ اعلام کرده بود «مهم نیست که چه کسی به سرزمین روسیه سفید حمله می‌کند، ما خواهیم جنگید، هرچند پوتین باشد». لوکاشنکو به تحریم‌های روسیه علیه اتحادیه اروپا هم نپیوست (Eurasianet, 2015). بحران اوکراین این درس را به روسیه سفید داد که حتی در اروپای قرن بیست و یکم، می‌توان مرزهای شناخته‌شده بین‌المللی را با زور تغییر داد. از این‌رو، روسیه سفید بیش از پیش به سازوکارهای روسیه در زمینه همگرایی بی‌اعتماد شد و به این نتیجه رسید که در روابط با اتحادیه اروپا، دست‌کم اطمینان دارد که اتحادیه اروپا با حمله نظامی، بخشی از خاک روسیه سفید را مانند موارد گرجستان و اوکراین اشغال نخواهد کرد و فشارهای اتحادیه، بیشتر در حوزه‌های اقتصادی و روابط سیاسی است.

۳. منطقه‌گرایی روسیه

روسیه به‌ویژه از دوره پوتین تلاش زیادی برای ایجاد منطقه‌ای منسجم در حوزه پسا شوروی داشته و در این زمینه نهادهای متعددی را مانند اتحادیه اقتصادی اوراسیایی و سازمان پیمان امنیت جمعی ایجاد کرده است. اما با وجود تلاش‌های بسیار و توافقات متعدد، شمار کمی از این توافقات عملی شده است. این مسئله دلایل بسیاری دارد که یکی از مهم‌ترین آن‌ها بیم جمهوری‌های منطقه از گرایش‌های برتری طلبانه و از میان رفتن حاکمیت و استقلال آن‌ها است (Koolae, 2015: 219-225). از این‌رو، همه کشورهای جداشده از شوروی، البته با شدت و ضعف متفاوت، در پی گسترش روابط با قدرت‌های فرامنطقه‌ای بوده‌اند. علت اصلی آن نیز بی‌اعتمادی کشورهای منطقه به هدف‌های روسیه و جذابیت همکاری‌های بیشتر با قدرت‌هایی مانند چین، آمریکا و اتحادیه اروپا است. بنابراین روسیه به دلیل ناکامی‌های منطقه‌گرایی از پایین به بالا به سوی ایجاد منطقه‌گرایی بالا به پایین و اجباری با ابزارهای اقتصادی، انرژی، سیاسی و حتی جنگ رسانه‌ای حرکت کرده است (Izotov, 2019: 211). این نوع همگرایی موجب ترس روسیه سفید نیز شده است. همان‌گونه که لوکاشنکو در فوریه ۲۰۲۰ اعلام کرد «منظور

روسیه از همگرایی تصاحب روسیه سفید است» (Peters, 2020). در ۲۵ سال گذشته تقریباً در میان روسیه و همه کشورهای مستقل هم‌سود تنش‌هایی به وجود آمده است. این مسئله در مورد روسیه سفید هم گاه شدت یافته است. بنابر اشاره‌های مکرر پوتین در اصل، روسیه، دولت روسیه سفید را جدا از خود نمی‌داند و می‌خواهد با هزینه‌های کمتری نسبت به گرجستان (۲۰۰۸) و اوکراین (۲۰۱۴)، بدون اقدام نظامی، با فشارهای اقتصادی و با روش‌های سیاسی روسیه سفید را به خود پیوسته سازد. این مسئله موجب ترس بیشتر روسیه سفید از دیگر کشورهای جدا شده از شوروی شده است. به دنبال آن تلاش این کشور برای تحکیم استقلال و گسترش روابط با قدرت‌های بزرگ خارج از منطقه پسا شوروی تسریع شده است. روسیه نیز در برابر با ابزارهای نیرومند خود به‌ویژه انرژی، کوشیده است رفتار روسیه سفید را تغییر دهد و آن را به پذیرش همگرایی بیشتر وادار کند. این رویکرد سبب تنش‌های متعدد میان دو کشور شده است.

هدف روسیه سفید از ورود به پیمان‌های گروهی و چندجانبه روسیه، مانند دیگر قدرت‌های کوچک‌تر، دریافت تضمین‌های قانونی و نهادی در مورد رفتار قدرت بزرگ‌تر یعنی روسیه بوده است تا بدین وسیله رفتارهای روسیه را نهادمندتر و پیش‌بینی‌پذیرتر سازد. در پیمان دولت متحد نیز، تفسیر روسیه سفید این است که دو طرف باید با موضع برابر یکپارچه شوند. مسئله‌ای که با مخالف روسیه روبه‌رو شد. پوتین در این زمینه گفت: «روسیه سفید با روسیه قابل مقایسه نیست و فقط ۳ درصد خاک روسیه وسعت دارد. وحدت روسیه و روسیه سفید با حق مساوی برای رئیس‌جمهور این کشور که بتواند هر تصمیم رئیس‌جمهور روسیه را وتو کند، ممکن نیست». در واقع هدف روسیه، آن‌گونه که پوتین به‌روشنی در نوامبر ۲۰۰۲ بیان کرده بود انجام همه‌پرسی در روسیه سفید و پیوسته‌سازی آن به روسیه است. در نتیجه فشارهای روسیه بر روسیه سفید، لوکاشنکو اعلام کرد ولادیمیر پوتین می‌خواهد این کشور را به‌عنوان نودمین منطقه فدرال در فدراسیون روسیه به‌خود پیوسته کند. اگر طرح‌هایی که پوتین به دنبال آن است عملی شود، یک چنین بزرگ در غرب خود ایجاد کرده است. از نظر لوکاشنکو پیشنهاد پوتین یعنی یکپارچگی کامل در روسیه، مسئله‌ای است که «حتی استالین هم تا آن‌جا پیش نرفته بود» (Marples, 2008: 27-32).

لوکاشنکو معتقد است روسیه از ابزار انرژی برای باج‌گیری سیاسی استفاده می‌کند. روسیه در ۳۱ دسامبر ۲۰۱۹ صادرات انرژی به روسیه سفید را قطع و به‌روشنی اعلام کرد که تأمین انرژی و حل مسئله مالیاتی به همگرایی سیاسی بیشتر روسیه سفید در چارچوب پیمان دولت متحد وابسته است. پوتین پیش‌تر در چارچوب پیمان دولت متحد پیشنهاد داده بود که شش استان روسیه سفید به ۸۹ منطقه روسیه اضافه شوند و روسیه تبدیل به ۹۵ منطقه شود. لوکاشنکو به‌شدت با پیشنهاد پوتین در سال ۲۰۰۲ برای برگزاری همه‌پرسی پیوستن روسیه

سفید به روسیه مخالفت کرد. او مایل نبود موقعیت خود را از رهبر به یک استاندار کاهش دهد (Reynolds, 2002). دغدغه حفظ حاکمیت، همیشه نگرانی اصلی لوکاشنکو در روابط با روسیه بوده است. لوکاشنکو در فوریه ۲۰۱۹ هم، پس از دیدار با پوتین در روسیه به خبرنگاران روس گفت «آیا شما حاضر هستید حاکمیت خود را تسلیم یا معامله کنید؟ مهم نیست روسیه چقدر بزرگ و قوی است، این کشور نمی‌تواند اراده خود را به کسی تحمیل کند» (Eng. belta, 2019).

روسیه سفید در مواردی هم با گسترش همکاری‌های نظامی با روسیه مخالفت کرده است. در سال ۲۰۱۵ وزیر دفاع روسیه سرگئی شایگو^۱ پیشنهاد داده بود که دستگاه‌های دفاعی دو کشور در مرکزی در مسکو یکپارچه شوند که به‌طور دقیق همان مدل روسیه در استان اوستیای جنوبی و جمهوری خودمختار آبخازیا در گرجستان بود که با مخالفت روسیه سفید روبه‌رو شد. یکی از اولویت‌های روسیه در سال‌های اخیر ایجاد پایگاه هوایی در بوبروئیسک^۲ در روسیه سفید بوده است. لوکاشنکو پس از تشدید اختلاف‌هایش با روسیه، از لغو ایجاد این پایگاه روسیه در کشورش خبر داد. از دیگر تلاش‌های روسیه سفید گسترش روابط با روسیه، خارج از چارچوب‌های منطقه‌گرایی روسیه بوده است. روسیه سفید در نوامبر ۲۰۱۱ موافقت‌نامه تجارت آزاد با اوکراین را امضا کرد. روسیه با آن مخالف است، چون این موافقت‌نامه خارج از چارچوب‌ها و نهادهای مورد پذیرش آن امضا شده است. روسیه سفید در نشست سران اتحادیه اقتصادی اوراسیایی و سازمان پیمان امنیت جمعی در ۲۶ دسامبر ۲۰۱۶ هم شرکت نکرد. دلیل اعلام‌شده این تحریم از سوی روسیه سفید، سخنان ژنرال لئونید رشتنکیوف^۳، مدیر مؤسسه روسی مطالعات راهبردی و مشاور پوتین بود که هويت و زبان مستقل روسیه سفید و اوکراین را مسخره، انکار و تهدید کرده بود که روسیه سفید با گرفتن تصمیم‌های مستقل، خطر تکرار سناریوی اوکراین را تقویت می‌کند (Kłysinski, 2017).

۴. تجارت و انرژی

روسیه در سال ۲۰۰۲ برای نخستین‌بار جریان گاز روسیه سفید را قطع کرد. در فوریه ۲۰۰۴ گازپروم، به‌عنوان شرکت انحصاری تأمین‌کننده گاز روسیه سفید، دوباره صادرات گاز را به روسیه سفید به‌دلیل اختلاف بر سر قیمت قطع کرد. لوکاشنکو در سخنانی جلوگیری از انتقال انرژی به روسیه سفید را «بالاترین سطح تروریسم» خواند (Ioffe, 2016). روسیه در سال ۲۰۰۶ نیز با توجه به عملی‌نشدن مفاد پیمان اتحاد دو کشور، تصمیم به افزایش بهای گاز صادراتی به روسیه سفید گرفت. روسیه سفید، به‌عنوان کشوری که همه گاز و ۹۰ درصد نفت

1. Sergey Shoygu
2. Bobruisk
3. Leonid Reshetnikov

مورد نیاز خود را از روسیه وارد می‌کند، انتظار داشت قیمت پرداختی‌اش مانند آلمان و ایتالیا نباشد. سال ۲۰۰۷ هم به‌دنبال تهدید روسیه به افزایش قیمت گاز، لوکاشنکو روسیه را متهم کرد که می‌خواهد کل روسیه سفید را خصوصی و سپس آن را تصاحب کند. هرچند روسیه در سال‌های ۱۹۹۲ تا ۲۰۰۶، ۵۵ بار از اهرم انرژی برای دست‌یابی به هدف‌های سیاسی خود استفاده کرده است (Kramer, 2008: 13)، اما این اقدام در مورد روسیه سفید، پیش از آن سابقه نداشت. در ۱ ژوئیه ۲۰۱۶ روسیه حدود ۴۰ درصد از نفت صادراتی به روسیه سفید را کاهش داد. با توجه به اینکه حدود یک‌چهارم درآمد صادراتی روسیه سفید از پالایش نفت و فروش آن به‌دست می‌آید، وضعیت دشواری برای آن به‌وجود آمد و سبب ایجاد رکود شدیدی در روسیه سفید شد (Sahakyan, 2016). لوکاشنکو در یک کنفرانس مطبوعاتی، به‌شدت از سیاست‌های روسیه و به‌ویژه سیاست‌های انرژی آن انتقاد کرد و گفت روسیه از انرژی به‌عنوان سلاحی کارآمد علیه روسیه سفید استفاده می‌کند. او بیان داشت «چرا گلوی ما را می‌فشارید. آشکار است که ما بدون نفت روسیه می‌توانیم زندگی کنیم، سخت خواهد بود، اما آزادی و استقلال با پول معاوضه نمی‌شود» (Friedman, 2017).

از سال ۲۰۱۸ روسیه اعلام کرد، اگر روسیه سفید به‌دنبال ادامه دسترسی به مزایای اقتصادی و تجاری است، باید همگرایی‌های دوجانبه بیشتری را با روسیه انجام دهد. اختلاف‌های سال ۲۰۱۹ دو کشور با موضوعی شروع شد که مانور مالیاتی خوانده می‌شود. چندین دور مذاکره روسیه و روسیه سفید در تابستان و پاییز ۲۰۱۹ به نتیجه نرسید. مسکو دوباره در آغاز سال ۲۰۲۰ صادرات نفت و گاز را متوقف کرد. مسکو شرط بازگشت و پایبندی روسیه سفید به پیمان دولت متحد را راه‌حل اختلاف دو کشور اعلام کرد. با توجه به پیشینه رفتاری روسیه در برابر روسیه سفید و نیز گرجستان و اوکراین، این شرط یا به بیان برخی، اتمام حجت^۱ روسیه بحث‌های گسترده‌ای را در فضای سیاسی دو کشور ایجاد کرد. لوکاشنکو با تأکید بر اهمیت روابط با روسیه اعلام کرد که «حاضر نیستم کشور را به یک بشکه نفت بفروشم». در همان روز نیز وزارت امور خارجه روسیه سفید به اطلاع دولت آمریکا رساند که سقف حضور دیپلمات‌های آمریکایی را برداشته است (Preiherman, 2019: 21).

در پاسخ به قطع صدور نفت، دولت روسیه اعلام کرد که این کشور می‌تواند نیازهای نفتی خود را از کشورهای دیگری مانند نروژ، لهستان، اوکراین، خاورمیانه و حتی ایالات متحد تأمین کند. باید به این نکته توجه داشت که زیربنای اختلاف‌های اقتصادی دو کشور سیاسی و ناشی از بی‌اعتمادی است. از این‌رو مذاکره‌های دو طرف به نتیجه نمی‌رسد. لوکاشنکو یک روز پیش از دیدار با پوتین در دسامبر ۲۰۱۹ اعلام کرد که از مدت‌ها پیش دیگر او روسیه را یک

1. Ultimatum

«دولت برادر» نمی‌داند (The Moscow Times, 2019). اختلاف‌های دو کشور تنها در زمینه انرژی نبوده است. یکی از اختلاف‌ها در سال ۲۰۱۹ بر سر مسئله خرید شیر روسیه سفید از سوی روسیه بوده است. از این‌گونه «خرده‌جنگ‌ها» در میان روسیه و روسیه سفید در مواردی مانند شکر (۲۰۰۹)، شیر و گوشت (۲۰۰۹ و ۲۰۱۰) و ماشین‌آلات کشاورزی (۲۰۰۹) رخ داده است (Vieira, 2014: 568-580).

۵. آمریکا

آمریکا در دهه ۱۹۹۰ به دنبال پیوستن روسیه سفید به ناتو بود و در ژانویه ۱۹۹۵ هم روسیه سفید به برنامه مشارکت برای صلح ناتو پیوست. اما پس از بی‌میلی روسیه سفید به ناتو و آمریکا، تا سال ۲۰۱۶ روابط آمریکا با روسیه سفید مبتنی بر نفی و محکومیت کشورداری روسیه سفید به‌ویژه در زمینه حقوق بشر و انتخابات‌های ناعادلانه بود. در سال ۲۰۰۸ و در پی تشدید تحریم‌های آمریکا، روسیه سفید سفیر و ۳۰ دیپلمات آمریکایی را از کشور اخراج کرد. اما با تلاش‌های روسیه سفید برای استقلال بیشتر از روسیه و نیز برخی اصلاح‌های حقوق بشری، آمریکا دوباره به همکاری با روسیه سفید علاقه‌مند شد. فرمانده پیشین جبهه نظامی ایالات متحد در آمریکا نیز گفت روسیه سفید می‌تواند هم‌سو با غرب، نقش مهمی در ثبات و امنیت منطقه بازی کند. آمریکا در سال ۲۰۱۶ تحریم‌های این کشور را کاهش داد. لوکاشنکو در حرکتی نمادین برای نشان‌دادن بهبود روابط با غرب در ۹ ژانویه ۲۰۱۷ اعلام کرد ۸۰ کشور که آمریکا هم در میان آن‌ها است، می‌توانند بدون روایت برای سفرهای پنج روزه به روسیه سفید سفر کنند. این مسئله با انتقاد تند روسیه روبه‌رو شد. پس از آن سرویس امنیتی فدرال روسیه دستور ساخت پست‌های مرزی، شامل ایستگاه‌های بازرسی و مانند آن را داد. لوکاشنکو در اوایل فوریه ۲۰۱۷ اعلام کرد ایجاد مناطق امن روسیه در کنار مرزهای روسیه سفید حمله سیاسی به این کشور محسوب می‌شود (Hobson, 2017).

در اوت ۲۰۱۹ جان بولتون، مشاور پیشین امنیت ملی آمریکا با لوکاشنکو دیدار کرد. همچنین آمریکا در نوامبر ۲۰۱۹ اعلام کرد که از تلاش‌های روسیه سفید برای عضویت در سازمان تجارت جهانی حمایت می‌کند. در فوریه ۲۰۲۰، وزیر امور خارجه آمریکا به مینسک سفر کرد. در سپتامبر ۲۰۲۰ پس از ۱۱ سال دو کشور سفیر مبادله کردند. سفر پمپئو به مینسک، بالاترین سفر یک مقام آمریکایی به روسیه سفید از سال ۱۹۹۴ بود. پمپئو در دیدار با لوکاشنکو به مهم‌ترین دغدغه روسیه سفید اشاره کرد و گفت آمریکا می‌تواند صددرصد نیاز نفتی روسیه سفید را تأمین کند (Peters, 2020). آمریکا برای عمل کردن به تعهدهای خود در مه ۲۰۲۰ اولین محموله نفتی آمریکا با ظرفیت ۸۰ هزار تن نفت به روسیه سفید فرستاد. پمپئو اعلام کرد آمریکا به‌عنوان بزرگ‌ترین تولیدکننده نفت و گاز جهان آماده است به کشورهایمانند روسیه

سفید کمک کند که دنبال امنیت انرژی هستند و هیچ مانع سیاسی در این زمینه وجود ندارد (TASS, 2020). پمپئو با درک نیاز روسیه سفید به آمریکا گفت که این کشور بالاترین کمک خود را به روسیه سفید، برای ساختن یک کشور مستقل خواهد کرد. همچنین آمریکا در ژانویه ۲۰۲۰ روسیه سفید را از فهرست کشورهای در ممنوعیت سفر حذف کردند.

لوکاشنکو در سخنانی تهدیدآمیز در دسامبر ۲۰۱۹ اعلام کرد «برخی می گویند اگر روسیه حاکمیت ما را نقض کند، جامعه جهانی چگونه پاسخ می دهد؛ [جواب این است] جنگ به پا خواهد شد. ... غرب و ناتو کوتاه نخواهند آمد، زیرا این مسئله را تهدید علیه خودشان می دانند» (Francis, 2020). لوکاشنکو با گسترش روابط با آمریکا می خواهد هرگونه حمله و تجاوز نظامی را برای روسیه پرهزینه تر کند. در سال های گذشته روسیه از ابزار انرژی برای فشار به روسیه سفید، با هدف همگرایی بیشتر و اجرای پیمان دولت متحد استفاده کرده بود، اما به دلیل رابطه نداشتن روسیه سفید با غرب، توجه جهانی را کمتر به خود جلب می کرد. دولت روسیه سفید نه تنها با توسعه همکاری های نهادی، سیاسی و اقتصادی با سازمان ها و نهادهای غربی، بلکه با پیگیری جهت گیری غرب گرایانه، می خواهد به روسیه بفهماند اگر به روسیه سفید فشار وارد کند، مانند شرایط پس از بحران اوکراین با فشارهای غرب روبه رو خواهد شد.

نتیجه

با پیگیری استقلال گرایی و برون گرایی در سیاست خارجی روسیه سفید، فشار روسیه هم بر این کشور شدت یافته است. روسیه می کوشد با استفاده از ابزار انرژی روسیه سفید را ناچار کند روابط دوجانبه (مانند طرح دولت متحد) و نیز روابط چندجانبه (مانند اتحادیه اقتصادی اوراسیایی) را گسترش و همکاری آن را با قدرت های خارج از اوراسیا کاهش دهد. روسیه سفید برای مقاومت در برابر فشارهای روسیه، به چندجانبه گرایی و گسترش روابط با قدرت های غربی روی آورده است. پوتین و دیگر سیاستمداران روسیه، دولت بودگی و حاکمیت مستقل روسیه سفید را قبول ندارند. روسیه سفید نیز با آنکه از نظر اقتصادی به شدت به همکاری با روسیه نیاز دارد و نیز با توجه به اینکه از نظر سیاسی دولتی اقتدارگرا دارد و نمی خواهد حاکمیتش تضعیف شود، این همکاری ها را در چارچوب استقلال کامل و حاکمیت ملی خود دنبال می کند.

لوکاشنکو دریافته است نتیجه طرح ها و برنامه های دولت پوتین تضعیف و حتی نابودی حاکمیت ملی آن خواهد بود، از این رو نمی خواهد اولین و آخرین رئیس جمهور روسیه سفید پساشوروی باشد. بنابراین برای توازن در برابر روسیه به اتحادیه اروپا و دیگر قدرت های بزرگ روی آورده است. چراکه تهدید اتحادیه اروپا در حد انتقاد از مسائلی مانند رعایت حقوق بشر است. اما تهدیدی که از سوی روسیه احساس می شود، حتی برخلاف اوکراین و

گرجستان، نه متوجه بخشی از سرزمین و حاکمیت روسیه سفید، بلکه متوجه کلیت دولت-ملت مستقل آن است. در نتیجه، این چرخه یعنی استقلال‌خواهی و برون‌گرایی روسیه سفید در منطقه و فشارهای روسیه بر این کشور برای کشاندن آن به همگرایی منطقه‌ای، موجب بروز تنش‌های تکرارشونده‌ای شده است. البته روسیه سفید از غرب‌گرایی شدید و فوری پرهیز می‌کند، چون ممکن است به سرنوشت اوکراین مبتلا شود. از این رو، این کشور با قطب‌های دیگر قدرت مانند چین هم در پی گسترش ارتباط است. هرچند همگام با تغییر و تحول اجتماعی و نسلی در روسیه سفید و گرایش‌های غرب‌گرایانه جوانان، توجه بیشتر دولت روسیه سفید به غرب برای توازن‌بخشی در برابر روسیه و نیز تضعیف تدریجی اقتصاد روسیه پس از یک‌دهه پیشرفت در دهه دوم ۲۰۰۰ و در پی آن کم‌شدن توان این کشور برای ارائه یارانه و انرژی ارزان به روسیه سفید، افزایش تنش‌های دو کشور و رخدادهایی مانند بحران اوکراین در سال ۲۰۱۴ دور از انتظار نیست.

References

- Archer, C. and N. Nugent (2006), "Introduction: Does the Size of Member States Matter in the European Union? Special Issue: The European Union's Member States: The Importance of Size", **Journal of European Integration**, Vol. 1 No. 28, pp. 3-6.
- Attar, Saeed M. and Tajmiri (2020), "Game Theory and the Ups and Downs of Russian-European Relations in the New Millennium", **Central Eurasia Studies**, Vol. 12, No. 2, pp. 399-417 [in Persian].
- Casier, Tom (2016), "From Logic of Competition to Conflict: Understanding the Dynamics of EU-Russia Relations", **Contemporary Politics**, Vol. 22, No. 3, pp. 376-394.
- Cheskin, Ammon (2018), "The Russian-Speaking Populations in the Post-Soviet Space: Language, Politics and Identity", **Europe-Asia Studies**, Vol. 71, No. 1, pp.1-25.
- Dias, Vanda Amaro (2013), "The EU and Russia: Competing Discourses, Practices and Interests in the Shared Neighbourhood", **Perspectives on European Politics and Society**, Vol. 14, No. 2, pp. 256-271.
- Elman, Miriam Fendius (1995), "The Foreign Policies of Small States: Challenging Neorealism in Its Own Backyard", **British Journal of Political Science**, Vol. 25, No. 2, pp. 171-217.
- Eng.belta** (2019), "Lukashenko: Sovereignty is Sacred", Available at: <https://eng.belta.by/president/view/lukashenko-sovereignty-is-sacred-118753-2019/>, (Accessed on: 16/7/2020).
- Eurasianet** (2015), "Worried about Moscow, Belarus's Lukashenka Drifts toward Brussels", Available at: <http://www.valuwalk.com/2015/01/belarus-russia-relations>, (Accessed on: 17/4/2017).

- Francis, Diane (2020), "Is Belarus Putin's Next Target?", Available at: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/is-belarus-putins-next-target/>, (Accessed on: 16/7/2020).
- Friedman, Johsh (2017), "Belarus Opens to Tourists as Tensions with Russia Rise", Available at: <http://www.freemanpost.com/belarus-opens-tourists-tensions-russia-rise>, (Accessed on: 20/7/2018).
- Goetschel, L. (1998), **Small States Inside and Outside the European Union**, Boston: Kluwer Academic Publishers.
- Hobson, Peter (2017), "Belarus Says Russia Made Oil Threat, Calls Border Plan a Political Attack", Available at: <http://www.reuters.com/article/us-russia-belarus-border-idUSKBN1511K8>, (Accessed on: 13/12/2017).
- Ioffe, Grigory (2016), "Belarus and Russia Experience New Bout of Tensions", Available at: <https://jamestown.org/program/belarus-and-russia-experience-new-bout-of-tensions>, (Accessed on: 13/3/2017).
- Izotov, Alexander (2019), "Studying EU–Russia Policies in the Shared Neighbourhood in Russia and in the West", **Journal of Contemporary European Studies**, Vol. 27, No. 2, pp. 208-223.
- Karacsonyi, David, Karoly Kocsis, Katalin Kovaly, Jozsef Molnar and Laszlo Poti (2014), "East-West Dichotomy and Political Conflict in Ukraine - Was Huntington Right?", **Hungarian Geographical Bulletin**, Vol. 63, No. 2, pp. 99-134.
- Kassimeris, Christos (2009), "The Foreign Policy of Small Powers", **International Politics**, Vol. 46, No. 1, pp. 84-101.
- Klysinski, Kamil (2017), "The Risk of Escalating Tensions in Minsk-Moscow Relations", Available at: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2017-01-04/risk-escalating-tensions-minsk-moscow-relations>, (Accessed on: 18/5/2017).
- Knudsen, Olav (1988), "Of Lambs and Lions: Relations between Great Powers and their Smaller Neighbors", **Cooperation and Conflict**, Vol. 23, No. 4, pp. 111-122.
- Knudsen, O. (2002), "Small States, Latent and Extant: towards a General Perspective", **Journal of International Relations and Development**, Vol. 5, No. 2, pp. 182-198.
- Koolae, Elaheh (2015), **Politics and Government in Central Eurasia**, Tehran: Samt [in Persian].
- Koolae, Elaheh (2019), **Politics and Government in the Russian Federation**, Tehran: IPIS [in Persian].
- Kramer, Mark (2008), "Russian Policy toward the Commonwealth of Independent States: Recent Trends and Future Prospects", **Problems of Post-Communism**, Vol. 55, No. 6, pp. 3-19.
- Magnette, P. and K. Nikolaidis (2005), "Coping with the Lilliput Syndrome: Large vs Small Member States in the European Convention", **European Public Law**, Vol. 11, No. 1, pp. 83-102.

- Manaev, Oleg, Natalie Manayeva and Dzmitry Yuran (2011), "More State than Nation: Lukashenko's Belarus", **Journal of International Affairs**, Vol. 65, No. 1, pp. 93-113.
- Marples, David (2008), "Is the Russia-Belarus Union Obsolete?", **Problems of Post-Communism**, Vol. 55, No. 1, pp. 25-35.
- Martinsen, Kaaredahl (2002), "The Russian Takeover of Belarus", **The Norwegian Institute for Defence Studies**, Vol. 21, No. 5, pp. 401-416.
- Moosung, L. (2004), "The Small State Enlargement of the EU: Dangers and Benefits", **Perspectives on European Politics and Society**, Vol. 5, No. 2, pp. 331-355.
- Pace, R. (2002), "A Small State and the European Union: Malta's EU Accession Experience", **South European Society & Politics**, Vol. 7, No. 1, pp. 24-42.
- Peters, Andrea (2020), "Russia Seeks to Ease Tensions with Belarus over Energy Dispute", Available at: <https://www.wsws.org/en/articles/2020/02/25/belaf25.html>, (Accessed on: 15/7/2020).
- Preiherman, Yauheni (2019), "Belarus and Russia Dispute the Fundamentals of Their Relationship", Available at: <https://jamestown.org/program/belarus-and-russia-dispute-the-fundamentals-of-their-relationship/>, (Accessed on: 15/7/2020).
- Raik, Kristi (2016), "Liberalism and Geopolitics in EU-Russia Relations: Rereading the Baltic Factor", **European Security**, Vol. 25, No. 2, pp. 237-255.
- Ramani, Samuel (2016), "Belarus's Anti-Kremlin Tilt: Why Europe's Last Dictatorship is Drifting away from Russia", Available at: http://www.huffingtonpost.com/samuel-ramani/belarus-antikremlin-tilt_b_9052152.html, (Accessed on: 17/1/2018).
- Reynolds, Maura (2002), "Merger Outline Calls for Belarus to Be Swallowed Up by Russia", Available at: <http://articles.latimes.com/2002/aug/15/world/fg-belarus15>, (Accessed on: 3/6/2018).
- Romanova, Tatiana (2016), "Sanctions and the Future of EU-Russian Economic Relations", **Europe-Asia Studies**, Vol. 68, No. 4, pp. 774-796.
- Rotman, David and Natalia Veremeeva (2011), "Belarus in the Context of the Neighbourhood Policy: between the EU and Russia", **Journal of Communist Studies and Transition Politics**, Vol. 27, No. 1, pp. 73-98.
- Sahakyan, Armine (2016), "Belarus is Latest Target of Russia's Use of Oil and Gas as Geopolitical Weapons", Available at: http://www.huffingtonpost.com/armine-sahakyan/belarus-is-latest-target_b_10875636.html, (Accessed on: 3/3/2018).
- Shuburovich, A. V. (2016), "Development of Belarus's Foreign Economic Ties in the Context of CIS Integration Processes", **Journal Problems of Economic Transition**, Vol. 58, No. 6, pp. 499-511.
- TASS (2020), "First Lot of US Oil to Be Shipped to Belarus This Week, Says US Secretary of State", Available at: <https://tass.com/economy/1157065>, (Accessed on: 16/7/2020).
- The Moscow Times (2019), "Russia, Belarus Decry Loss of 'Brotherly Trust' Ahead of Summit", Available at: <https://www.themoscowtimes.com/2018/12/>

- 25/russia-belarus-decry-loss-of-brotherly-trust-ahead-of-summit-a63959, (Accessed on: 15/7/2020).
- Thorhallsson, Baldur and Sverrir Steinsson (2017), "Small State Foreign Policy", Available at: <http://politics.oxfordre.com/view/10.1093>, (Accessed on: 18/6/2018).
- Valizadeh, Akbar and Siva Alizadeh (2019), "Exploring the Roots of Continuity in the Foreign Policy of the Russian Federation during Putin's Rule", **Central Eurasia Studies**, Vol. 11, No. 2, pp. 513-529 [in Persian].
- Vieira, Alena (2014), "The Politico-Military Alliance of Russia and Belarus: Re-Examining the Role of NATO and the EU in Light of the Intra Alliance Security Dilemma", **Europe-Asia Studies**, Vol. 66, No. 4, pp. 557-577.
- Vieira, Alena (2018), "Armenia and Belarus: Caught between the EU's and Russia's Conditionalities?", **Journal European Politics and Society**, Vol. 19, No. 4, pp. 471- 489.
- White, Stephen, Tania Biletskaya and Ian McAllister (2014), "Belarusians between East and West", **Post-Soviet Affairs**, Vol. 32, No. 1, pp. 1-27.
- Zulys, Audrius (2005), "Towards a Union State of Russia and Belarus", **Lithuanian Foreign Policy Review**, Vol. 149, No. 1, pp. 15-16.